

Prikazi i recenzije

starskim popisima, glagoljskom Knjigom duša, maticom umrlih i Godarom. Josip Celić je na osnovi popisa stanovništva grada Nina iz 1810. godine raščlanio i prikazao njegovu društvenu strukturu u članku »Stanovništvo grada Nina na popisu iz 1810. godine« (93–130).

Pokušaj obnove Ninske biskupije zaslužnog hrvatskog arheologa don Frane Bulića (1846. – 1934.) u godinama nakon Prvoga svjetskog rata razmatra Zvezdan Strika u prilogu »Don Frane Bulić i pokušaj obnove Ninske biskupije« (131–147). Autor analizira Bulićevu predstavku katoličkom episkopatu u Zagrebu iz 1933. godine, koja je sačuvana u prijepisu don Ante Letinića, a u kojoj su izražene glavne Bulićeve ideje o uspostavi Ninske biskupije.

U sljedećem radu Franko Mirošević obrađuje problematiku organizacije prehrane stanovništva i oskudice u Velikoj župi Dubrava od njezina utemeljenja u lipnju 1941. godine do kraja 1942. godine, koja posljedično dovodi do gladi, zaraznih bolesti i smanjenja broja stanovnika (»Prehrana stanovništva u Velikoj župi Dubrava od lipnja 1941. do prosinca 1942. godine«, 148–173).

U članku »Ratni zločini počinjeni tijekom i nakon Ličko-primorske operacije od postrojbi Jugoslavenske armije i ustanova nove vlasti« (174–203) Blanka Matković detaljnije piše o likvidacijama 1945. godine učinjenim na području Gospića, Kaniže, Ličkog Osika, Otočca i Korenice, a prema postojećim i od autorice analiziranim dokumentima vjerojatno počinjenim od različitih postrojba Jugoslavenske narodne armije. Nadalje, Marica Karakaš Obradov u prilogu »Emigracije talijanskog stanovništva s hrvatskog područja tijekom Drugog svjetskog rata i poraća« (204–225) nastoji dati bolji uvid u emigracije talijanskoga stanovništva iz hrvatskoga područja, pretežno Istre i Dalmacije, u razdoblju od 1941. godine pa sve do kraja Drugoga svjetskog rata i poraća uz prikaz razloga emigracija i brojčanih pokazatelja. Doprinos kulturnoj povijesti Zadra dala je Teodora Vigato radom »Dramski amaterizam u Zadru i okolici od 1945. – 1955.« (226–255). U prvome dijelu rada autorica je proučila dopise učitelja koje su slali u svrhu skupljanja podataka za pisanje almanaha o kulturno-prosvjetnom radu u Hrvatskoj od 1939. do 1949. godine, potom je istražila kulturno-prosvjetni rad u Zadru i okolici u kontekstu hrvatskoga dramskog amaterizma koji je podržavan od službenih vlasti u svrhu promicanja određene ideologije. Posljednje poglavlje je posvetila smotrama dramskih amatera koje su se odvijale u Zadru, ali i većim mjestima na području zadarske okolice.

Kao što je uobičajeno, i ovaj je broj Radova zaključen rubrikom »Prikazi i osvrti«, koja sadrži sveukupno tri prikaza recentnih knjiga i časopisa povijesne tematike.

Ana Biočić

Omiški ljetopis: Župa sv. Mihovila arkandela u Omišu
(ur. Ivan BANIĆ), god. VI, br. 6, Omiš, 2011., 488 str.

Nastavljajući se na tematsko-sadržajnu koncepciju iz prethodnih godišta, šesti svezak *Omiškog ljetopisa* donosi niz vrijednih priloga iz povijesne, crkvene, kulturne i umjetničke baštine grada Omiša i njegova područja.

Prvi članak u Ljetopisu potpisuje Tonko Fagarazzi (»Slikoviti zemljopis Omiša i Cetine – drugi dio«, 5–56), a u radu se predstavljaju vedute Omiša nastale u 19. stoljeću (Johann Högel Müller, John Gardner Wilkinson, Thomas Graham Jackson, Franz Laforest i drugi) i piše se o posjetu cara Franje Josipa I. Omišu 1875. godine te o mogućem omiškom podrijetlu slikara Federika Benkovića. Marinko Tomasović u radu »Ranokršćanska eremitaža nadomak Omiša« opisuje graditeljske značajke ostatka građevine izvorno nastale u rimsko doba (57–72), a »Nalazi renesansno-barokne i ostale novovjekovne keramike iz Omiša« tema su priloga Vedrane Supan (73–135). U potonjem je radu riječ o zbirci od oko stotinjak ulomaka keramičkog posuđa datiranog od konca 15. do početka 20. stoljeća, pohranjenoj u Muzeju grada Omiša.

Rad Vanje Kovačić »Crkva i hospital Sv. Duha u Omišu« (136–154) usmjeren je na istraživanje jedne od najstarijih omiških crkava, nastaloj u vrijeme gotike te temeljito pregrađenoj u doba renesanse. Pri crkvi je djelovala bratovština koja je predstavljala važan čimbenik u društvenome životu tamošnjih pučana, a ondje je bio podignut, u 16. stoljeću, i hospital. Slijedi rad Marinka Tomasovića »Grb s pročelja crkve Sv. Duha kao dokaz omiške memorije sredinom 19. stoljeća« (155–160). Riječ je o grbu pripadnika mletačke obitelji Memmo, a spominje ga u svojoj rukopisnoj ostavštini Mijat Sabljarić koji ga netočno, prema mišljenju autora toga rada, pripisuje hercegu Stjepanu Vukčiću Kosači.

Omiš na katastarskoj mapi crteža iz 1834. godine tema je priloga Stanka Piplovića (»Katastar Omiša iz prve polovice XIX. stoljeća«, 161–186). Donose se opći podatci o rečenom katastru, iznosi sadržaj zapisnika nekretnina te opisuju ondje izloženi podatci o vodama, putovima, stanovništvu i njegovim gospodarskim djelatnostima. Ante Laušić u sljedećem prilogu naslovljenom »Pripadnost i uloga srednjovjekovnih Poljica i Omiša u vrijeme hrvatskih narodnih vladara« (187–217) ukazuje na uključenost Poljica u Primorsku (Klišku) župu te raspravlja o stavovima historiografije o vladaru Slavcu.

Tekst »Dva važna kataloga poljičkih obitelji s kraja XVIII. stoljeća« rad je Jurice Matijevića (218–244). Riječ je o katalozima poljičkih plemića koji su 1799. godine načinili poljički knez Matija Mihanović i *kančilir* Matija Vladušić. Tekst kataloga objavljuje se u hrvatskom izvorniku i talijanskome prijevodu. U nastavku *Omiškog ljetopisa* Milko Brković donosi »Šezdesetak neobjavljenih poljičkih isprava iz Tugara« (245–285). Dokumenti datiraju od prve polovice 17. do druge polovice 19. stoljeća, pisani su poljičkom bosančicom na hrvatskom jeziku (nekoliko i na talijanskom), a nakon sažete uvodne studije autor donosi njihovu transkripciju.

Slijedi rad Slavka Kovačića »Mons. dr. don Marin Škarica: život i djelovanje« (286–318). Autor ukratko donosi povijest slimenske obitelji Škarica/Škaričić, posebice s osvrtom na svećenike među njima, a potom se detaljno bavi životnim putem i djelom Marina Škarice (1936. – 2011.), njegovim župničkim djelovanjem, školovanjem u Zagrebu i Rimu, djelovanjem pri splitskim crkvenim učilištima, u odgojnim zavodima i među vjernicima i laicima, kao i Škaričinim znanstvenim radom i opusom (liturgijska teologija). Knjiga mletačkoga prirodoslovca i putopisca Alberta Fortisa u fokusu je razmatranja Nedjeljka Mihanovića (»Fortisova opažanja u *Putu po Dalmaciji*«, 319–334). Stavovi autora pritom su prema Fortisu vrlo kritični, ponajprije kada je riječ o procjeni i ocjeni Dalmacije i Dalmatinaca. Slijedi autobiografski tekst Mirje Pešić (1924. – 2006.) iz Omiša, stradalnice tijekom Križnoga puta nakon Drugoga svjetskog rata (335–346) te osobni pogled Ivana

Bekavca na zbivanja u Omišu i na širem području Hrvatske u vrijeme Hrvatskoga proljeća 1971. godine (347–378).

U nastavku Ljetopisa sadržan je pregled izložbene djelatnosti Gradskoga muzeja Omiš i Galerije *Onaion* tijekom 2009. i 2010. godine (379–409) te tekst »Kazalište u knjižnici« Petra Buljevića (410–419). Josip Vrandečić donosi osvrt na knjigu Tullija Erbera *Poljička knežija*, objavljene u hrvatskome prijevodu 2010. godine (420–424) te prilog Uredništva Ljetopisa o monografiji *Hrvatski ratni plakat 1991. – 1995.* Marija Reljanovića (425–432). Životopisom Milana Čečuka bavi se Livija Kroflin (433.438), a Maslina Ljubičić piše o otkrivanju spomen-ploče književniku Ivanu Katušiću (439–441) i priznanju prevoditeljici Anki Katušić Balen (442–443). Slijedi opis hodočašćenja Omišana Svetoj Zemlji 2009. godine (Marija i Damir Kalafatić, 444–454) te intervju s dubrovačkim biskupom Matom Uzničem, koji je vodila Branka Mlinar, 455–459. Završni dio Ljetopisa sadrži podatke iz župnih matica za 2009. i 2010. godinu (460–472) te rubriku *In memoriam* (473–486).

Na kraju ovoga prikaza možemo zaključiti da *Omiški ljetopis* sadržajnom raznovrsnošću predstavlja vrijedan izdavački poduhvat omškoga Župnog ureda te da, uzevši u obzir bogatstvo povijesne i kulturne baštine Omiša i omškoga kraja, zasigurno ni u budućnosti neće nedostajati novih tema i istraživačkih izazova.

Lovorka Čoralić